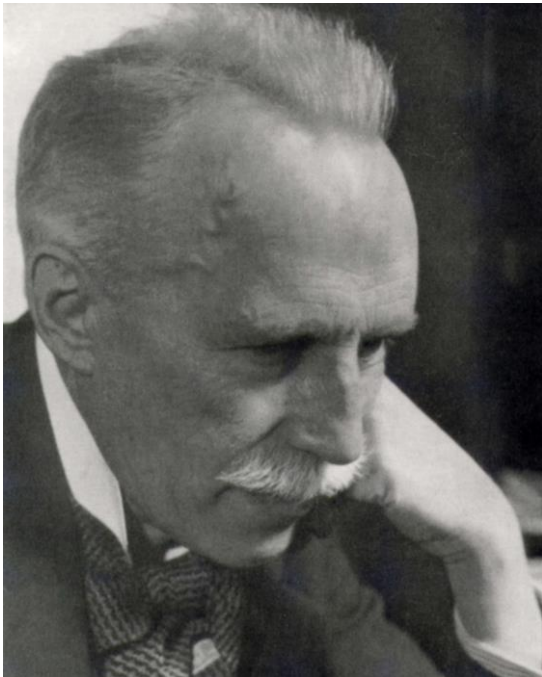


Då jag bröt mig ut ur klippan

Vissa drömmar – det känner man genast – är viktigare än andra. Detta kan upplevas som att de är verkligare än andra drömmar, men den intensiva verklighetskänslan anger kanske egentligen bara angelägenhetsgraden. Sådana drömmar blir samtidigt lättare att återerinra sig efter uppvaknandet. Här skall jag återge just en sådan skakande angelägen dröm, drömd i en svår situation såsom ett oväntat svar på uppgivenhet och stagnation.



Poul Bjerre (1876-1964)

Drömforskaren och "sjäsläkaren" Poul Bjerre beskriver i det verk som han själv betraktade som sitt centrala, nämligen *Död och förnyelse* (1944) livet som ett kretslopp. Perioder av befrielse, växande och samhörighet med andra människor och med livet självt växlar med perioder av stagnation och rentav sönderfall, av motstånd och mekanisering. Det förra är förknippat med känslor av välmående och tillförsikt, det senare med vanmakt, ångslan och undergång.

Detta ständiga kretslopp kännetecknar alla människors liv i högre eller lägre grad, även om det hos vissa kan stegras till sjukdom, manodepressivitet. Terapeutens uppgift är enligt Bjerre, som såg sin "sjäsläkekunst" just som en konst, att intuitivt registrera tillstånden av motstånd hos en patient och med ett oväntat grepp övervinna detta. Han lyckades inte alltid, men ändå så ofta att han blev läkaren på modet. Det finns drastiska skildringar av hur han botade patienter från neuroser, fobier, panisk rädsla för vatten, olust inför att göra värnplikten, sömnlöshet osv. Under hans fyrtio år som läkare hade han runt 40.000 patienter.

Bjerre är borta och hans "sjäsläkekunst" med honom. Få har tillgång till en terapeut, ännu färre till en bra terapeut. Men alla har tillgång till livet självt. Poul Bjerre ansåg att själva livet har en naturlig läkande förmåga, varvid själen har samma förmåga till läkning som kroppen. Han kallade det "spontanläkning". Ja, Bjerre ansåg rentav att stagnation och sönderfall och själsdöd är lika nödvändiga i en människas liv som växande, välmående och livskänsla. Sönderfallet inträder när någonting i livet fyllt sin uppgift och tjänat ut. Ett sönderfall måste alltid föregå tillvarons omstrukturering till något nytt. Övergången från gammalt

till nytt kan vara ångestskapande, beroende på vilket motstånd det gamla gör mot förnyelsen.

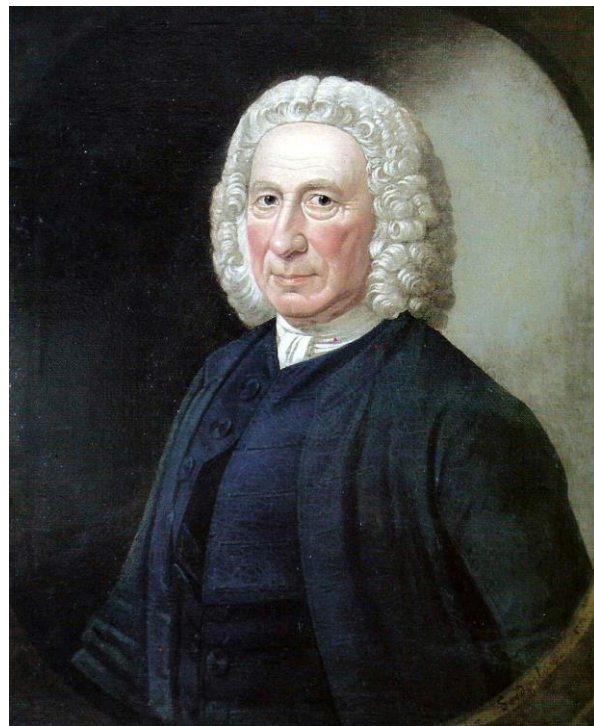
Men fröet till det nya bär vi redan inom oss. Det kan frigöras, medvetandegöras. Där har drömmen en särskild roll såsom språkrör för vårt inre. Drömmen både avslöjar var i omställningsprocessen vi befinner oss och antyder riktningen i vilken vi bör gå. Våra inre, omedvetna resurser är alltså större än vårt medvetna och inskränkta vardagsjag.

Utifrån sina patienterfarenheter ansåg sig Bjerre kunna klassificera drömmarna utifrån var i omställningsprocessen patienten befann sig. I ett slags linneansk efterföljd, fast på själens område, skapade han ett klassificeringssystem för drömmar. Hans verk *Drömmarnas naturliga system* från 1933 kom ut i ny upplaga 1982 under titeln *Drömmarnas helande kraft*.

Bjerre räknade med tolv olika drömklasser. Här finns inte utrymme att närmare gå in på dem var och en. Men drömklassernas kanske idag lite ålderdomligt klingande namn antyder hur omställningsprocessen i en människas liv vanligtvis fortskrider: Gestaltning, Anknytning, Väckelse, Avgörande, Objektifiering, Distansering, Negering, Lyftning, Identifiering, Omvärdering, Omställning, Assimilering.

Den teologiskt skolade med ett visst mått av öppenhet och vidsyn i behåll anar bakom termerna i detta schema ett slags profan motsvarighet till de olika kristna traditionernas mer eller mindre insiktsfulla frälsningsscheman alltifrån förhärdelse i synd, via nåd och försoning, till förlossning och helgelse. Det ligger

nära till hands att misstänka – vilket Bjerre också gjorde – att det är samma själserfarenheter, att det är samma verklighet som beskrivs – det må vara med profan eller religiös terminologi.



Emanuel Swedenborg (1688-1772). Okänd konstnär, 1771.

Men nu över till min egen dröm. För förståelsen av den har Poul Bjerre varit till stor hjälp. Det är inte svårt att se, att drömmen uttrycker ett viktigt moment i en omställningsprocess. Den anknyter till flera olika kategorier i Bjerres drömsystem. Drömmen gestaltar och tydliggör problemet, min situation; den "väcker" mig; den uppmanar till ett avgörande; den lyfter mig, inger mig mod och kraft.

Om nu Poul Bjerre hjälpt mig till förståelse av drömmen så har en annan stor drömforskare på ett märkligt sätt medverkat till drömmen – den store andeskådaren Emanuel Swedenborg. På något sätt är det alltså som om jag – just för att

jag var i så stort behov – har fått den allra bästa hjälp, experthjälp, för att komma ur en svår situation!

Varför aktualiseras såväl Swedenborg som Bjerre i samband med en och samma dröm? Naturligtvis hör det ihop med att de har drömintresset gemensamt. Men med tanke på huvudets roll i den dröm som strax skall återges så har de ytterligare en sak gemensam – av ganska makabert slag. De hade båda uppseendeväckande stora huvuden, kranier, som aldrig slutade växa. Bjerre var tvungen, till och med under sin ålderdom, att köpa ständigt större hattstorlekar. Swedenborg fick ännu i åttioårsåldern nya tänder! Båda dessa huvuden väckte samtida forskares intresse – Swedenborgs kranium blev rentav stulet.

Stämningen och miljön i min dröm ger verkligen uttryck för min livssituation, så som den vid drömtillfället såg ut. Här råder inte ljus, klarhet och rymd. Utan här rör jag mig i det arkaiskt mörka, trånga, massiva, instängda. Jag har kvar efter drömmen en skrämmande stark upplevelse av materiens täthet och tyngd – men också av den underbara möjligheten till befrielse och lyftning, rymd och ljus. Det är mycket vanligt att drömmar rör sig med starka kontraster, helt enkelt för att inte riskera att misslyckas med tydliggörandet. Här drömmen:

Jag ser mig själv i ett slags svagt men intensivt lysande, genomskinlig andegestalt träda rakt ut ur väggen på ett gigantiskt, kubiskt granitblock.

Drömmen består nu bara av denna enda bild och är över på bråkdelen av en se-

kund. Men den är så stark, så märkvärdig, så vacker att jag vaknar. Och jag mår så bra som jag inte gjort på mycket, mycket länge. Är alldeles häpen över detta. Att en dröm, en så kort dröm kan ha en sådan verkan. Ligger och tänker att den här drömmen får jag inte glömma. Jag försöker memorera den, aktivt och medvetet. Funderar rentav på att tända lampan och skriva ner den.

Jag är fylld av förundran: Är det så här en andegestalt ser ut, ja mitt eget andeväsen? Jag trodde ju inte ens på verkligt allvar att människan var något mer än sin kropp, att hon hade en ande!

Jag är dessutom helt förvissad om att det är mig själv jag ser i drömmen! Helt genomskinlig men med svagt självlysande gula konturer. Innanför ytterkonturerna ett fint, lysande nätverk som jag förstår är kroppens alla nervbanor. Dessa är mycket tunnare i linjerna än kropps-konturerna men intensivare gula. Just i huvudet, i hjärnan är det gula koncentrerat och tjockare än ute i kroppen, som ett slags självlysande huvudsvål. Det gula är egentligen inte en färg utan snarare ett ljus, eller någonting som befinner sig i oerhört snabb rörelse, som ett slags impulser så hastiga att man inte hinner uppfatta dem med blotta ögat, man bara anar den febrila rörelsen från hjärnan ut i kroppens alla delar. För ögat, som är ett klumpigt organ i sammanhanget, framstår detta bara som en självlysande gul, närmast genomskinlig färg. Men, som om jag plötsligt var försedd med ett naturligt inbyggt, kraftigt förstoringsglas, ser jag att det är rörelse, inte färg, som jag ser.

Ja, jag var verkligen förundrad: Hur kunde jag plötsligt vara ett så vackert andeväsen? Något sådant hade jag sannerligen inte gjort mig förtjänt av. Hur

kunde jag förresten med sådan säkerhet veta att det här var jag?

Som ett direkt och omedelbart svar på mina frågor kom då nästa drömbild (tydligt hade jag på nytt omärkligt fallit i sömn!), en bild som tydligen talar om vad som försiggått inne i det väldiga granitblocket omedelbart innan jag trädde ut genom dess vägg:

Jag ser mig själv stående orörlig mitt inne i stenen, och jag är fortfarande en helt vanlig människa med vanliga kläder och t o m glasögon. Kanske är det så att jag står orörlig därför att jag som människa innesluten i ett kompakt granitblock helt naturligt inte kan röra mig.

Framför mig, ser jag nu, står plötsligt min sedan länge döda pappa, och han däremot är en sådan där underbart genomskinlig, gulskimrande andegestalt. Han är helt mörklagd – som en dunkel skugga – i allt utom det i honom som skimrar gult.

Hur jag kan veta att det är min pappa förstår jag inte, för det framgår inte av hans utseende, men jag är inom mig helt förvissad om att det är han. Jag bara vet det! Till gestalten påminner han om spöket Laban, ja det är nästan lite löjligt: underkroppen är formad som en åtsnörd särk. Fast samtidigt är genomskinligheten och det gula skimret så fantastiskt och så vackert att jag är alldeles fascinerad. Jag ser ingenting här som löjligt. Dessutom är han mycket större än jag, ja, ett väldigt andeväsen, medan jag själv är mycket liten och mycket vanlig.

Jag ser alltså detta andeväsen bredvid min egen vardagliga kropp. För jag står ju själv som en tredje person, kanske rentav utanför stenblocket, och iakttar scenen med mig själv och min pappa, stående ansikte mot ansikte

därinne. Så är det ofta i drömmar, antagligen för att drömmen vill ge drömmaren perspektiv på sig själv: den som drömmer står utanför skeendet och ser sig själv däri.

Så lyfter det vackra andeväsendet, min pappa, handen mot mig högt i luften och knackar mig sedan högtidligt med knogarna i pannan. Tre gånger knackar han. Då förvandlas även jag till ande. Det går blixtnabbt. Som om man med ett enda ryck slitit av mig min materia, mitt skal. För att min insida, kanske mitt verkliga väsende skall bli synligt.

Nu står vi där bara mittemot varandra, min pappa och jag, och skimrar båda i gult, pulserande ljus, ibland starkare, ibland svagare. Vi står på något sätt förenade i ett och samma gula fält. Tillsammans strålar vi starkare än var för sig. Ja, det är så att till och med graniten omkring oss av oss lysas upp, om än svagt, mest bara aningsvis, inifrån. Materiens motstånd mot det gula är naturligtvis kompakt, om än inte totalt.

Det är därefter jag träder ut ur granitblocket, rakt genom stenväggen.

Den här drömmen är inte alls sprungen ur intet. Den har sina inspirationskällor. Fast det insåg jag inte alls till en början.

När jag under våren pendlat fram och tillbaka mellan arbetet i Stockholm och mitt hem i Nynäshamn har jag läst Signe Toksvigs stora biografi *Emanuel Swedenborg* – vetenskapsman och mystiker, från 1949. Kapitlen där om Swedenborgs hjärnforskning var svåra, och jag bara skummade igenom dem. De förutsatte kunskaper i medicin som jag inte hade, och de hade kanske endast intresse för medicinhistoriker, eftersom de uppenbart bara speglade 1700-talets väldigt begränsade vetande på området.

Ändå inser jag nu att jag tagit intryck.

Swedenborg siktade med sin hjärnforskning under 1730-talet väldigt högt, ja övermodigt högt: Målet var att lyckas bestämma själens konstitution, lokalisera själens plats i kroppen samt utröna hur själen verkar in i kroppen. Han tänkte sig själen som immateriell men ändå med utsträckning, som ett magnet- eller energifält. Vidare tänkte han sig att själen verkar i kroppen via impulser genom nervbanorna, som utgår från de otaliga små grå punkterna på hjärnbarken.

Det är utan tvekan dessa swedenborgska nervbanor och punkter och energifält som visualiserat sig i min dröm i de intensivt gulskimrande, snabbt vibrerande rörelserna genom kroppen med utgångspunkt från hjärnan. Utan att ha läst särskilt noga och utan att vara medveten om det har jag alltså ändå tagit upp något ur en bok som sedan vid behov, i en speciell och akut situation aktualiserats och kommit till användning i min dröm – fast omvandlat från text till bild.

Text förvandlad till bild? Ja, lustigt nog tycks det som om Swedenborg har fungerat på samma sätt som jag. Var och en som gett sig i kast med hans stora teologiska verk vet, att de består av två vitt skilda textslag. Dels de oändligt långa teoretiska och – som många uppfattar dem – trågt tråkiga textpartierna. Men mellan dem finns kortare texter insprängda av en helt annan, konkret bildmässig karaktär. Det är de s k memorabilierna, "minnesvärdigheterna". De fungerar som pedagogiska, livfulla illustrationer till de teoretiska partierna. Det är drömmar och visioner. I dem samtalar Swedenborg med andar och änglar och guidas av dem genom himlar och helveten och däremellan genom andevärlden.

Vad han där ser verifierar Swedenborgs påståenden i de teoretiska textpartierna.

Man tycker sig ana hur ett intensivt, totalengagerat skrivande på dagen får sin bildmässiga återspeglning i drömmar och hypnagoga tillstånd om natten. Så här skriver Swedenborg själv i sitt verk *Himmel och Helvete*, eller som det egentligen heter: *Om Himlen och dess under och om Helvetet enligt vad jag sett och hört*, nr 249:

"De som mycket grubbla på andeliga ting, börja att höra andar, som tilltala dem; ty alla andeliga ämnen, ifall man ej låter dem omvexla med världsliga, tränga djupt i sinnet, sysselsätta hela själen, förflytta henne till andeverlden och framkalla dess innevånare. Men sådana människor äro visionärer och entusiaster."

Det skulle visa sig att min dröm hade flera andra källor än bara min läsning.

Ett halvår efter min dröm skulle jag sortera in bilder i mitt bildarkiv på kontoret. Då hittade jag plötsligt ett vykort med en bild som på ett märkligt sätt knyt an till drömmen. Igenkännandet från bild till dröm var omedelbart! Det drabbade som ett bombnedslag.

Vykortet föreställde konstnären Axel Ebbes skulptur "Mannen som bryter sig ur klippan". Den står i Lund, utanför universitetets huvudbyggnad. Jag hade inte en aning om att någon sådan skulptur existerade, trots att jag måste ha sett den när jag läste i Lund och varje dag passerade förbi universitetsbyggnaden. Mannen som på kortet bryter sig ut ur klippan – det är samme man som i min dröm bryter sig ut ur granitblocket – jag själv!



*Axel Ebbes skulptur
"Mannen som bryter sig ut ur klippan"
utanför universitetsbyggnaden i Lund.*

Egendomligt nog hade vykortet swedenborgsanknytning! Jag hade fått det från en vän som är präst i den swedenborgska Herrens Nya Kyrka ungefär ett år innan jag hade min dröm. Jag hade alltså sett både skulpturen och bilden av den på vykortet – utan att så att säga SE den.

Bilden hade tydligen inte gjort sådant intryck på mig att den fastnat i mitt medvetna minne. Men någonstans i mitt undermedvetna eller omedvetna måste den ändå ha lagrats och kunnat hämtas fram till min dröm just när den behövdes.

Jag var naturligtvis alldeles förbluffad! Det är tydligen så här drömmar och drömbilder fungerar, så här det omedvetna arbetar. Med befintligt material. Att

bilder hade stor betydelse för mig, det hade jag förstått eftersom jag är en flitig samlare av bilder. Men tydligen betyder bilderna mer för mig än jag medvetet kunnat ana. Plötsligt anar jag en djupt liggande drift bakom mitt bildsamlande – som jag trodde var ett oskyldigt intresse eller på sin höjd yrkesmässigt motiverat, jag är ju gammal förlagsredaktör.

Signe Toksvigs Swedenborg-biografi gav mig samtidigt något av en förklaring till det som här sker. Swedenborg skiljer nämligen mellan olika erinringsnivåer, mellan "yttre" och "inre" minne. Det yttre minnet är det vi använder för det dagliga livet och för de omedelbara behoven, som inte minst har med kroppen och överlevnaden att göra. I det yttre minnet kvarhålls bara sådana fakta som vi medvetet iakttar och reflekterar kring, "tar notiser om", som Swedenborg uttrycker det. Det inre minnet framställs av Swedenborg lite diffusare: "Det är en inre förmåga att framdraga och beskåda enskildheter i det fysiska minnet." Men det inre minnet är allregistrerande. Swedenborg skriver om det: "Det finns inte så mycket som den allra minsta sak som har kommit inom kroppens synkrets och nått in till den inre uppfattningen, som inte gör ett fullkomligt exakt intryck där." Signe Toksvig förstärker och förtydligar:

"För den som studerar modern psykologi är det ingen nyhet att det undermedvetna är i besittning av ett fotografiskt minne. Starka vittnesbörd i det avseendet kan hämtas från studiet i mångdubblad personlighet, där en eller annan avskild del av personligheten under hypnos kan erinra sig saker som hjärnan i medvetet tillstånd aldrig skulle kunna minnas."

Så kan det ha varit i, och med, min dröm: Swedenborgs teorier om själens verkan in i kroppen, sammanfattade av Signe Toksvig i hennes bok, har någonstans fastnat i mitt minne utan att jag läst dem särskilt noga och lagt dem på minnet, i tron att jag inte hade någon nytta av dem. Men i det inre minnet har de registrerats. Sedan aktualiseras de i en snarlik situation och visualiserar sig i drömmen. Poul Bjerre kallar fenomenet "anknytning".

Bilden av Axel Ebbes skulptur har också etsat sig in någonstans, utan att jag ens kan erinra mig att jag någonsin sett den. Men i drömmen dyker den plötsligt upp, som hämtad ur ett omedvetet, tydliggen fotografiskt minne. Motivet – den vid klippan fjättrade mannen som bryter sig loss – är kanske arketypiskt och tar sig gärna och lätt uttryck i bild?

I drömmen visualiseras alltså en text med hjälp av en i sammanhanget passande bild. Swedenborg är via min swedenborgska prästvän och Signe Toksvigs bok den som ger materia till drömmen och som förbinder drömmens olika, enskilda beståndsdelar. Och i slutändan mer därtill: det är även Swedenborg som med sitt tal om yttre och inre minne förklarar den psykiska process som kommer till uttryck i drömmen.

Men naturligtvis är det inte det inre minnets märkliga fotografiska funktions-sätt eller visualiseringen av en text eller bilders undermedvetna påverkan som är det viktigaste i den här drömmen. Sådant är fenomen som kanske gör det hela intressantare och färgstarkare. Nej, det väsentliga är naturligtvis att drömmen har ett budskap. Drömmens syfte är ju

knappast att försöka övertyga mig om existensen av andar. Till något sådant räcker för övrigt inte drömmar till, eftersom dessa inte har sådant sanningsvärde.

Även Swedenborg såg andar och änglar enbart som medel och mellanhänder, som redskap, budbärare – som bärare av bud. Huvudsaken var det budskap de bar fram. Liksom andevärlden, himlarna och helvetena enligt Swedenborg inte är lokaler av geografisk karaktär. De är tillstånd inom oss. Däri ligger ingen reduktion av deras betydelse. Även tillstånd är verkliga!

Följaktligen skall vi inte låta intresset stanna vid budbäraren utan gå vidare till budskapet. Det är där vi möter den verklighet som drömmen vill att vi skall bli varse.

Vari består då drömmens budskap? Budskapet i min dröm har flera beståndsdelar, som mer eller mindre uttrycks på en och samma gång.

För det första gestaltar den min situation: Du befinner dig i djupaste mörker, du sitter fast som i en klippa, fjättrad så att du inte kan röra dig! Jag ser mig själv bryta mig ut! Men hur är det möjligt? Svaret ges då drömmen tar ett steg tillbaka, ett steg tillbaka in i klippan, ett steg tillbaka även i tiden. Jag ser min döda pappa, nu förvandlad till en ande, med en trefaldig "dubbning" ge mig kraften jag behöver. Kraften jag behöver för att bryta mig loss förmedlas alltså av min pappa men är av andlig karaktär. Det är säkert ingen tillfällighet att min pappa vid tillfället för drömmen sedan länge är död. Då kan det inte handla om fysisk kraft, bara om andlig.

Det är säkert inte heller någon tillfällighet att det är min pappa – en man – som uppträder i drömmen och förmedlar kraften! Mitt djupa missmod har med min upplevelse av sårad, kanske bristande manlighet att göra. Det är fäder som ytterst sett förmedlar manligheten till sina söner. Frånvaron av fäder är som vi alla mycket väl vet orsaken till den bristande självkänslan, uppgivenheten och förvirringen bland pojkar och unga män just i vår tid.

Jag hade faktiskt redan anat att det kanske är med andliga och manliga krafter i förening som utbrytningen ur min låsta situation skulle kunna göras. Men först med min dröm blev detta riktigt verkligt för mig.

All materia – här symboliserad av granitblocket – är enligt Swedenborg död, livlös, om den inte genomströmmas av ande. Utan ande är man som en fånge i materien, ja, död, livlös.

Budskapet i drömmen är alltså: Bryt dig ut ur fångenskapen, ta dig ur din låsta situation! Eftersom det är min pappa som helt plötsligt dyker upp och inger mig kraften, kanske det betyder att liv för mig har med återtagandet av manlighet och andlighet att göra. Båda dessa sidor hos mig själv har jag länge försummat. Poul Bjerre skulle kalla detta för en väckelsedröm.

I Swedenborgs *Drömbok* (ss 20-21 i pocketutgåvan) läser jag om en annan dubbning, inte olik min egen:

"Sedan vid dagningen kom jag åter i sömn och då hade allt i tankar, huru Kristus binder sig med människor. Så såg jag min fader uti en annan habit, där jag hade halvvarmar men intet manschetter frammanföre. Han tog bägge manschetterna fram och knytte dem

med mina band att jag hade manschetter, som betydde att jag är intet ibland prästerskapet utan är och bör vara en civil betjänt... Det jag observerade var märkvärdigt, att jag intet kallade honom min far, utan min bror; tänkte därefter huru det kom till, tyckte att min far var död och denne, som är min far, måste således vara min bror."

Som svar på tankarna om hur Kristus förbinder sig med människor uppenbarade sig i Swedenborgs dröm hans pappa, biskop Jesper Swedberg – som vid drömtillfället varit död i åtta år. Fadern tycks på något sätt tilldela honom hans livsuppgift eller åtminstone peka ut hans livsinriktning.

Så inträffar i Emanuel Swedenborgs dröm något egendomligt. Samtidigt som fadern utför dubbningen och tilldelar sonen hans livsuppgift, förvandlas fadern till Emanuels bror. I en av de sista drömmarna i *Drömboken* är det inte fadern utan Kristus själv som förvandlas till Swedenborgs bror.

Detta kunde jag, när jag först läste denna dröm, inte alls förstå. Jag tolkade det som en faderns detronisering, som en reducering av faderns makt i samband med att sonen uppnått mogen ålder och inte längre måste följa faderns direktiv.

I och med min egen dröm, där jag fick del av min fars kraft och upplevde mig stå i ett kraftfält gemensamt med honom, fick jag en annan förståelse av skeendet. Det är nog inte fadern som reduceras till en broder, det är tvärtom sonen som upphöjs i ett nytt och annat stånd, där fadern redan befinner sig. Från att de har varit far och son är de genom faderns delgivning av kraft plötsligt jämlika, bröder.



En annan, starkt positiv bild som länge talat till mig starkt. Jag inser ju att den har samma tema som Axel Ebbes skulptur. Det är ett träsnitt ur den engelske swedenborgsinspirerade konstnären William Blakes verk "Gates of Paradise" från 1793. Till bilden har konstnären fogat texten: "Slutligen mogen att kläckas spränger han sitt skal."

I drömmen tycks således det ske som förr alltid företogs i de mest skilda religioner och samhällen: en initiation. Då t ex pojken upptogs bland de vuxna männen. Detta är intressant! Det som förr ägde rum konkret och handgripligt i det yttre livet genom riter, det sker nu i drömmen, i det inre, det fördolda. Kanske är initiationerna oundgängliga, även om vi inte tror det och rentav ser dem som primitiva. Kanske är initiationen en arketypisk, en av historien opåverkbar och av naturen nödvändig handling. Äger den inte rum i den fysiska verkligheten, äger den rum i drömmen.

Detta kan förklara den starka verklig-hetskänslan, angelägenhetskänslan hos min dröm. Drömmen jag hade var kanske en initiation, en unik händelse, marke-

rande ett steg i mitt liv, då jag lämnade något passerat, förbrukat och dött bakom mig och steg in (eller ut) i något nytt. Ett steg jag tog, eller måste ta, från ett stadium till ett annat.

För övrigt: det omedelbara resultatet av min dröm var en känsla, en stark känsla av tillfredsställelse, glädje, tillförsikt, kraft. Det skedde, enligt Bjerres terminologi, en "omstämning". Drömmens primära uppgift var att förmedla kraft. Insiktsmomentet fanns där också, men var åtminstone denna gång underordnat. Känslan föregick alltså den intellektuella förståelsen, som jag kanske får först nu, ett år senare, då jag utifrån den omedelbart nedskrivna drömtexten utvecklar mina tankar i denna artikel.

Vid drömtillfället – då jag blev jämbördig med min far – var jag 52 år gammal. Swedenborg var 55, då fadern i drömmen iklädde honom hans manschetter och samtidigt blev hans jämbördige bror. Det är väl känt att 50-55-årsåldern är en omställningstid för mannen både fysiskt och psykiskt. I Indien – det har jag någonstans läst – är detta den ålder, då mannen – sedan barnen blivit vuxna och försörjer sig själva – kan lämna familjen för att vallfärda och meditera, utöva sin religion. Då det materiella ansvaret lättar öppnar sig möjligheten till ett andligt liv. När jag tänker på min far i drömmen representerar han faktiskt inte en manlighet som har med fysisk styrka att göra, än mindre med virilitet. Ja, han såg ju ut som spöket Laban, särken var åtsnörpt nedtill, underkroppen var till stor del borta. Nej, hans manlighet bestod mer i pondus och briljans. Han stod som en åldrig visman och konung framför mig. Han förmedlade *andlig* kraft.

När jag långt senare städade en bokhylla hittade jag bland annat en broschyr – jag minns den mycket väl. Jag hade läst den. Av någon dunkel anledning hade jag plockat till mig den från broschyrstället i väntrummet på en hälsocentral. Broschyren handlade om depression. I själva verket var den en förtäckt reklam för det antidepressiva medlet Cipramil.



Närbild på Axel Ebbes skulptur på omslaget till en reklambroschyr för Cipramil. Tom Fahléns "Vägen tillbaka. Om depressioner och depressionsbehandling" 1994.

När jag nu tittade till på den där broschyren såg jag till min förvåning att omslaget pryddes av en närbild på en skulptur – ja just Axel Ebbes skulptur "Mannen som bryter sig ur klippan". Bilden har alltså passerat mig inte bara en gång utan åtminstone två gånger under de senaste åren utan att jag lagt märke till den.

När denna bild pryder en broschyr om depression får jag ju vad som skulle kunna sägas vara en fackmannamässig diagnos och ett namn på mitt tillstånd: depression! Det är alltså *så* psykiatrin idag tolkar detta mitt tillstånd – som en sjukdom.

Jag är inte så säker på att det är helt riktigt. Nej, det är rentav befängt, ett utslag av psykiatrins diagnostiseringshysteri. Och jag betvivlar att medicinering i så fall är det rätta medlet mot vad man kallar depression. Jag tror det är galet att, som sker, döva ångest med tabletter.

Jag tror att Poul Bjerres syn är riktigare: Det som psykiatrin kallar depression är en helt naturlig del i livets kretslopp. Depressionen – eller med Poul Bjerres terminologi: ångesten – är en signal, ett uttryck för den stagnation och det sönderfall, ja, för den död som hotar och som måste föregå varje förnyelse av livet. Ångesten är en viktig signal till oss att någonting är fel och måste åtgärdas. Det kan krävas hjälp till det, men det är inte säkert att psykiatrins hjälp är den rätta. Det är i alla fall inte min erfarenhet.